Minnisblað frá 26. mars, undirritað af Bjarna Benediktssyni, Emil Jónssyni og Eysteini Jónssyni.

Bjarni Benediktsson – Stjórnmál – Bréf – Utanríkisráðherra – Utanríkismál – NATO – Norður Atlantshafssambandið – Emill Jónsson – Eysteinn Jónsson - 1949

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmálamaðurinn
Askja 2-10, Örk 5

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

/ 1)

Undanfarna daga hafa ríkisstjórnin og [illegible] rætt um þátttöku Íslands í Norður-Atlantshafsbandalaginu og hafa þeir nú [illegible] allir tekið ákvörðun í málinu og telja sig sannfærða um að Ísland gerist aðili að Atlantshafsbandalaginu við stofnun þess.

stuðningsflokkar hennar

[illegible] flokkarnir tóku ákvörðun sína eftir að hafa athugað samninginn sjálfan rækilega, að efni og orðalagi, og [illegible] heyrt skýrslu um för okkar til Washington til að kynnast málinu. Þykir okkur hlýða að gefa nú almenningi stutta skýrslu um för okkar [illegible] Alþingi [illegible] tekur) [illegible]

Áður en Alþingi mun bráðlega taka til meðferðar þátttöku Íslands í hinu fyrirhugaða Norður-Atlantshafsbandalagi,

til Washington [illegible] viðræður okkar við utanríkisráðherra Bandaríkjanna og afstöðunni um hans

För okkar var ráðin til þess, að við gætum til hlítar kynnt okkur samninginn, efni öll, er að honum liggja, og gert grein fyrir sérstöðu Íslands.

Samningurinn hefur nú verið birtur. Af honum mega allir sjá, að í honum felast engar skuldbindingar, sem séu óaðgengilegar fyrir þá Íslendinga, sem vilja viðurkenna

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

~~með öðrum hætti en skuldbindingu~~ Aðal-
skuldbindingar samningsins eru í 3. og
5. gr., en af báðum þessum greinum,
hvorri um sig og samanborið við
9. gr. er ótvírætt, að hvert ríki um
sig tekur sjálft um það ~~[illegible]~~ ákvörðun,
hvað það leggur fram skv. samningnum.
Ætlunin er að efna til frjálsra
samtaka frjálsra þjóða til varðveislu
friðar og ~~[illegible]~~ aukinnar velmegunar.

En þótt samningsákvæðin sjálf
séu skýr og ótvíræð ræddum við þó
ítarlega hlut Íslands í þessum
samtökum, ef til kæmi, og skýrðum
rækilega sérstöðu ~~Is~~landsins.

Við tókum fram, að Ísland
hvorki hefði né gæti haft eigin her
og mundi þessvegna hvorki ~~[illegible]~~ geta
né vilja fara með hernaði gegn
nokkurri þjóð, jafnvel þótt í það
yrði ráðist. Ekki kæmi heldur til
mála, að útlendur her fengi að
hafa aðsetur á Íslandi á friðar-
tímum né gerðar þar leyfðar er-
lendar herstöðvar.

Utanríkisráðherra Bandaríkjanna
(Dean Acheson) tók berum orðum fram, að ríki,
sem aldrei hefði haft her, mundi
ekki þurfa að mynda hann skv.
samningnum. Hann sagði og, að
ljóst væri, að ekki kæmi til mála,

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

3)

að neitt samningsríki óskaði að hafa her í öðru þátttökuríki á friðartímum eða herstöðvar. Ennfremur lýsti hann yfir því, að ótvírætt væri, að hver aðili mundi endanlega ákveða sjálfur hvaða ráðstafanir hann vildi gera, ef ~~vopnuð~~ árás væri gerð á einhvern þeirra, og yrði slíkar ákvarðanir auðvitað að vera gerðar í góðri trú. Loks var ~~lýst~~ um þetta atriði afdráttarlaust ~~lýst~~ tekið fram ~~af~~ af fulltrúum Bandaríkjamanna ~~hiltar Bandaríkjastjórnar~~, að hernaðaraðgerðir mundu ekki koma ~~[illegible]~~ til greina af hálfu ríkis, sem engan her hefði, enda ~~manda~~ hefði hvert ríki um sig og fullnaðarákvörðunarrétt um það, hvenær það teldi ~~slíks~~ þörf að gera. skv. 5. grein samningsins.

Utanríkisráðherra Bandaríkjanna sagði, að hann vildi taka skýrt fram, að Bandaríkjastjórn mundi ekki reyna að hafa nein áhrif á íslensku ríkisstjórnina varðandi þátttöku í samningnum, og væri það mál, sem Íslendingar sjálfir yrðu algerlega að ákveða. Á hitt lagði hann áherslu, að ef Íslendingar tæki þátt í ~~[illegible]~~ bandalagi þessu sýndu þeir þar með á sama veg og aðrir samningsaðilar, að þeir vildu ekki, að land þeirra

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

X

Í viðræðunum kom glögglega fram, það, sem þegar er vitað og síðasta styrjöld sýndi, að Ísland hefur mikla hernaðarþýðingu og getur því ekki búist við að haldast utan við meiri háttar hernaðarátök ef ~~[illegible]~~ svo illa fer, að til þeirra komi. Því var lýst, að stofnendur bandalagsins teldu, að með stofnun þess mundi hættan á ófriði og árás á hvert um sig stórlega minka ~~og~~ og líkurnar fyrir því, að hægt væri að standa gegn árás ~~[illegible]~~ vaxa, þar sem m.a. væri hægt að hafa samráð og samvinnu fyrirfram um varnir landanna, ef til kæmi.

1)

Í viðræðunum kom fram það, sem áður var vitað, að Ísland hefur mikla þýðingu fyrir varnir Bretlands-eyja og Norður-Ameríku. Var því lýst yfir, að ef Ísland gerðist aðili bandalagsins [illegible] teldist [illegible] því vernd gegn slíkri árás, enda væri þá hægt að gera samningslegar ráðstafanir til að hindra að slíkt í friði gerðist eða tækist.

[illegible] hins vegar [illegible] að [illegible],

Utanríkisráðherra Bandaríkjanna lagði á það megin áherslu að samtök þessi væri gerð til eflingar heimsfriðnum, til að draga úr árásarhættu og ætti að öllu leyti að starfa í samræmi við tilgang og reglur Sameinuðu þjóðanna.

gert notað til árása fyrir árásarþjóð,

[Ekki og þótt, að höfuð framlag Íslendinga skv. samningunum hljóti að verða eftir því að sjá um það eftir föngum, að Ísland verði ekki notað til árása á hinar vestrænu lýðræðisþjóðir: Bretlands-eyjum og Norður-Ameríku. Um varnir þessara þjóða hefur Ísland augljóslega mikla þýðingu, svo sem síðasta styrjöld sýndi. Eftir atvikum öllum hefur Ísland því enga mögu-leika til að sleppa hjá næstu stór-styrjöld[og getur þá allt verið undir því komið að til séu samningar og þeim fram vætt gerði [því] þau ríki, sem megin hluti lands-manna telur okkar eðlilega verndara og bandamenn, ef til stríðs kemur.

Í lok viðræðnanna var því lýst yfir af hálfu Bandaríkja-manna:

2) Að allir aðrir samningsaðilar hefðu fullan skilning á sérstöðu Íslands.

3) Að viðurkennt væri, að Ísland hefði engan her og ætlaði ekki að stofna her.

4) Að ekki kæmi til mála að erlendur her eða herstöðvar yrði

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur

5

á Íslandi á friðartímum.

[illegible]) Að ef til ófriðar kæmi mundi

Bandalagsþjóð-irnar

óskað svipaðrar aðstöðu á Íslandi og var í síðasta stríði og að það mundi algerlega vera í valdi Íslands sjálfs hvernig sú aðstaða yrði látin í té.

Þar sem Ísland er vopnlaust land með mikla hernaðarþýðingu verður að telja, að minni skuldbindingar en þessar geti ekki fylgt því öryggi, sem hér er í boði.

Reykjavík 26. mars 1949

Bjarni Benediktsson

Emil Jónsson

Eysteinn Jónsson

Einkaskjalasafn Bjarna Benediktssonar © Borgarskjalasafn Reykjavíkur